EB

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

संस्कृत विशारद (बी.ए.) – बहिःस्थ

परीक्षा : डिसेंबर –२०२३

सत्र ५ वे

विषय: सामान्य व्याकरण–III (EB-४५०२)

दिनांक : ०५/१२/२०२३ गुण : ८० वेळ : दु. २.०० ते दु. ५.००

सूचना-

१.उजवीकडील अंक त्या प्रश्नाचे गुण दर्शवितात २. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक

प्र.१.अ) रूपाणां परिचयं लिखत। (केवलं दश) (१०)

१. ब्रूहि २. सूनुना ३. लिलेख ४. भवता ५. कुर्याम
६. नय ७. मह्यम् ८. ज्ञातव्यम् ९. चत्वारि १०. राजनि
११. ताभिः १२. समागत्य

ब) रूपाणि लिखत। (केवलं पञ्च) (०५)

१. गृह – षष्ठी ब. व. २. जगत् – प्रथमा द्विवचन.
३. क्रीड् – त्वान्त ४. मन् – लट् लकार उत्तम पुरुष एकवचन
५. युष्मद् – तृतीया ए. व. ६. किम् – स्त्री षष्ठी ए. व.
७. हन् – कर्म भू. धा. वि. (पु.) प्रथमा ए. व.

प्र.२.अ) सन्धीन् घटयत वा विघटयत (केवलं पञ्च)। (०५)

१. सुरः + च २. कालेनैव ३. शिशोर्द्विजस्य ४. बहूनाम् + अपि
५. सोऽपि ६. पृथगिव ७. पुनरेति

ब) समासनिर्देशं समासविग्रहं कुरुत। (केवलं पञ्च) (१०)

१. ध्वजस्तम्भः २. चिन्तामुक्तः ३. असत्यम् ४. शास्त्रनिपुणः
५. नृत्यगायने ६. भारतदेशः

प्र.३ अ) प्रयोगं परिवर्तयत। (केवल पञ्च) (१०)

१. हंसाः मत्स्यान् खादन्ति। २. रामेण रावणः हतः।
३. नीला क्रुध्यति। ४. यजमानेन अतिथयः निमन्त्रिताः।
५. राजा सेवकम् आदिशति। ६. त्वं कार्यं न करोषि।
७. विद्यापीठः अनुमोदनं ददाति।

ब) सूचनानुसारं परिवर्तनं कृत्वा वाक्यानि पुनः लिखत। (केवल पञ्च) (१०)

१) शिल्पकारः पाषाणेभ्यः रमणीयाः .... निर्माति। (मूर्ति इति शब्दस्य योग्यं रूपं योजयत।)
२) माता .... नैव कुप्यति। (बालक इति शब्दस्य योग्यं रूपं योजयत।)
३) कार्यं .... कर्मचारिणः गृहं गताः। (सम्+आप् धातोः पूर्वकालवाचकम् अव्ययं योजयत।)
४) .... उद्यानं गमनं साधु। (वि+हृ धातोः हेत्वर्थकम् अव्ययं योजयत।)
५) समाप्ते अपि विद्याभ्यासे अशान्तं मे मनः। (सति सप्तमीरचनां निष्कासयत।)
६) सूरजः पतति। (प्रयोजकरचनां कुरुत।)
७) सिद्धार्थः .... मित्रैः सह खेलति। (षट् इति संख्यावाचकस्य योग्यं रूपं योजयत।)

प्र. ४ एकं विषयमधिकृत्य संस्कृतभाषया निबन्धं लिखत। **(१०)**

१. मौनं सर्वार्थसाधनम्

२. सज्जनाः

३. मम प्रियः कविः

प्र.५ अ) संस्कृतभाषया अनुवदत। **(०८)**

एकदा मी माझ्या मित्राच्या घरी गेलो. त्याच्या घराभोवती बाग होती. बागेत सगळीकडे हिरवळ होती. फुलांचा सुगंध मन खेचून घेत होता. बागेच्या मध्यभागी एक कारंजे होते. त्यात कमळे उमलली होती. बागेसाठी त्यांनी माळी नेमलेला नाही. घरातील सर्वजण मिळून बागकाम करतात. मित्राच्या आईने माझ्या आईसाठी गुलाबाची दोन फुले दिली.

ब) परिच्छेदद्वयं स्वभाषया अनुवदत। **(१२)**

१) अस्ति चन्द्रसरो नाम महद् भूरिजलं सरः। शिलीमुखाख्यस्तत्तीरे न्यवसच्छशकेश्वरः।।
तत्रावग्रहशुष्केऽन्यनिपाने गजयूथपः। चतुर्दन्ताभिधानोऽम्भः पातुमागात्कदाचन।।

२) आसीत् पुरा किल चम्पावती नाम नगरी। नगर्यां तस्यां नारायणशर्मा नाम सकलशास्त्रपारङ्गतः कश्चन विद्वान्, तस्य च सुशीला नाम भार्या न्यवसताम्। दम्पत्योस्तयोर्वेदवती नाम दुहिता अविद्यत। पितृभ्यां सा कन्या न केवलं लालिता पालिता च, अपि तु सम्यक् पाठिता। बहवः ग्रन्थास्तया पठिताः अधीतानि विविधशास्त्राण्यपि। काव्यव्याकरणदिशास्त्रेषु पारङ्गताया बहुश्रुतायास्तस्या वाक्पटुत्वमतुलनीयमासीत्।

३) आनन्दपुरे धनदासः धूर्तमतिश्चेति द्वौ प्रतिवेशिनौ न्यवसताम्। तयोः धनदासः अतिलोभाविष्टः धूर्तमतिश्च वञ्चनानिपुणः। अथ कदाचित् धूर्तमतिना चिन्तितम्। लुब्ध एषः धनदासः अतीव मूर्खः। अतः केनाप्युपायेन वञ्चयेयमेनम्। एवं विचिन्त्य, एकदा धनदासगृहमागत्य तेनोक्तम्, भो धनदास, श्वः मम गृहं बहवः आप्ताः आगमिष्यन्ति। तेषां कृते पर्याप्तानि भाण्डानि मम गृहे न सन्ति।